



UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**D. D. Emanuelis Gonzalez Tellez, In Inclyta Salmanticensi
Academia Collegii Majoris Conchensis Alumni, &
antiquioris vespertinæ Sacrorum Canonum Cathedræ
propriarii Interpretis; in Pinciano Sanctæ ...**

Additis Notis uberioribus ab Historia, & Chorographia

Complectens Librum Tertium

González Téllez, Emanuel

Francofurti Ad Moenum, 1690

Capvt Vltimvm. Ambian. (a) Episcopo.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74526](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74526)

sanctitati & continentia tantum convenire pal-
 lium deferri in contemptum aliorum, qui veste
 viliori utebantur: docuit Gazzus ad Cajanum
 dist. lib. 1. cap. 6.

CAPVT VLTIMVM.

Ambian. (a) Episcopo.

EX litteris nobilis viri Pontini, & (b) Monstrolien. Comitis intelleximus, quod
 quidam solo nomine clerici terræ suæ, (c) uxorati, (d) usurarii, (e) & tabernarii,
 ecclesiasticis, quibus carere debent beneficiis, non contenti, potius illicitis sæcula-
 ribus (f) negotiationibus, & curis domesticis, quam officiis, & obsequiis Ecclesia-
 rum intendunt: & gaudere volentes privilegio clericali, nolunt statutis (g) patriæ,
 quibus, quotiens expedit, sicut laici se tuerentur (h), etiam in negotiationum suarum
 quæstibus subjacere. Unde quia magnum ex hoc scandalum inter laicos genera-
 tur, nobis humiliter supplicavit, ut vel compelli hujusmodi clericos ad servendum
 Ecclesiis, illicitis sæcularibus negotiationibus postpositis, mandarem, vel patere-
 mur eos quoad facultates eorum statutis, & consuetudinibus patriæ subjacere. Cum
 ergo supradicta in clericalis ordinis vituperium redundare noscantur, & clericorum
 vita generare non debeat scandalum laicis, sed præstare honestatis exemplum, f. r.
 mandamus, quatenus si est ita, cum loci diocesanus existas, clericos tales si tertio
 (i) moniti à te Ecclesiis servire contempserint, hujusmodi negotiationibus præter-
 missis, cum (k) facto hujusmodi privilegium abjiciant clericale, quominus de suis
 facultatibus, dum his se implicant, statutis, & consuetudinibus patriæ subjaceant
 non defendas.

NOTÆ.

(a) *Ambian.*] Geraldo, vel Gerardo, seu E-
 verardo instauratori majoris Ecclesiæ
 Ambianensis, ut ex Claudio Roberto refert Ciro-
 nius in præsentis. De Ambianensi Diocesi jam
 nonnulla notavi in cap. 37. de rescriptis. Ejus et-
 iam mentio fit in cap. sanæ, de regular. cap. porro,
 de privileg.

1. (b) *Pontini, & Monstrolien.*] Ita legendum
 esse, & non ut habetur in sexta collectione, jam
 notavit Fabrotus, & Cujacius hic. Nobilis com-
 itatus Pontieu, & Monstrel, ita appellatus
 à multitudine Pontium super lacus, & paludes,
 est in Gallia, pro quo sæpe sapius decretatum
 inter Francos & Anglos, refert Cironius in præ-
 sentis.

(c) *Uxorati.*] Hæc vox omissa est in sexta col-
 lectione; extat tamen in quinta edita à Cironio,
 ex qua transcripsi textum hunc. De clericis au-
 tem uxoris agemus infra in tit. 3.

(d) *Usurarii.*] De quibus, & eorum pœnis ag-
 gemus in cap. 2. de usuris.

2. (e) *Tabernarii.*] Non tabernas ingredientes, de
 quibus egi in cap. antecedenti, & in cap. à cra-
 pula; sed tabernas habentes ad vinum venden-
 dum, quod clericis prohibitum est, cap. nulli
 dist. 44. d. Clement. 1. hoc tit. ubi repetentes, &
 congesti à Barbofa lare disputant, an clerici
 per alios possint in taberna negotiationem exer-
 cere.

3. (f) *Negotiationibus.*] De quo conqueritur
 Sulpitius Severus sacra hist. lib. 1. his verbis: Et
 enim præcepti hujus non solum immemores, sed et-
 iam ignari mihi videntur, tanta hoc tempore animos
 eorum habende cupido, veluti tabes incesti. Inhiant
 possessionibus, prædia excolunt, auro incubant,
 emunt, vendunt, quæstui per omnia student. An
 quia negotiantium vita nihil aliud est, quam

fraus, atque perjurium? ut ait Salvianus 3. & 4.
 de gubernas. Den. Author Imperfecti Operis in
 Matthæum, sive ut nupero editori placet, Ioan-
 nes Hierosolymitanus cap. 21. in Matthæum.
 Qui emit, & vendit, sine mendacio, & perjurio
 esse non potest; necesse est enim, ut è negotiatoribus
 hic juret, quia non tantum valet res, quantum
 comparat eam; & ille juret, quia plus valet res,
 quam vendit. Sed & mercium venditio aliena
 est à clericis, qui Deo magis operari debent,
 quam mammonæ servire. D. Ambrosius 1. de
 offic. cap. 35. Non te implices negotiis sæcularibus,
 quoniam Deo militas; etenim si is, qui Imperatori
 militat, à susceptione litium, actum negotiorum foren-
 sium, venatione mercium prohibetur humanis la-
 gibus, quanto magis qui fidei exercet militiam, ab
 omni usu negotiationis abstinere debeat? D. Augu-
 stinus in quæstione ex utroque Testamento, q. 127.
 ibi: Negotiari aliquando licet, aliquando non li-
 cet; antequam enim Ecclesiasticum quis sit, licet
 et negotiari; factò jam non licet. Non quod distim-
 lis res sit, sed is qui facit, ut ait idem vir sanctus
 epist. 5. Elfricus in canonibus ad Volsinum Episco-
 pum, num. 30. ibi: Presbyter nec sic mercator, nec
 mercatura cupidus. Illud tamen notandum est,
 in præsentis agi de inhonestis commerciis; est
 enim quedam mercatura honestatis conscia, l. 2.
 C. de Episc. & Cleric. ex qua si quid clerici ac-
 quierint, id in usum pauperum, atque egen-
 tum largiri debere constituitur in eadem lege,
 nisi forte clerici victum artificio sibi querant,
 ut veteres canones præcipiunt. Luculentum
 exemplar extat apud Gregorium Turonensem
 de vita Patrum cap. 8. sic enim de sancto Nice-
 tio Episcopo Lugdunensi scribit: Defuncto au-
 tem Patre hic cum genitrice jam clericus in domo
 paterna residens, cum reliquis famulis manu pro-
 pria laborabat. Et mox: Erant quoque tricena-
 ria presbyteris honore præmissis, nequaquam se à
 labore

labore operis quod prius gessit, abstinebat, sed semper manibus propriis operabatur cum famulis; ut Christiani in primis christianæ fidei cunabulis, arte, & opera victum sibi parabant, quos ideo Juvenalis, ut quidam putant, cerdones vocat *l. supra 4.*

Postquam cerdonibus esse rimendum

Caperat.
De monachis passiva res est. Severus Sulpitius de vita S. Marini: Nemo ibi proprium quicquam habebat; omnia in medio conferebantur. Non emere, aut vendere, ut plerique monachis moris est, quicquam licebat; ars ibi, exceptis scriptoribus, nulla habebatur, cuiusamen minor atas deputabatur, majores orationi vacabant. Et hi negotiatores sunt? Idem Joannes Hierosolymitanus in dicto cap. 21. Ego ostendam quis non est negotiator, ut qui secundum regulam istam non fuerint; intelligas omnes negotiatores esse: id est, quicunque rem comparat, non ut rem ipsam integram, & immutatam vendat; sed ut opus fiat ex ea, ille non est negotiator, quia qui materiam operandi sibi comparat, unde faciat opus, ille non rem ipsam vendit, sed magis artificium suum, id est, qui rem vendit, cuius estimatio non est in ea ipse re, sed in artificio operis, illa non est mercatio; ut puta faber comparat ferrum, & facit ferramentum; sed ferramentum illud non tantum habet ferri, quantum valet, sed secundum opus ferramenti appretiat. Qui autem comparat rem, ut illam ipsam integram, & immutatam vendendo lucratur, ille est mercator, qui de templo Dei ejicitur.

(g) Statuti patriæ.] Hæc verba expolui in cap. Ecclesia, de constit.

(h) Tuentur.] Resita contingebat in ditionibus Pontini, Montroliensisque Comitatus: mercatores multus, & singularibus quibusdam gaudebant ex loci statuto privilegio, ut & abundantius, & libentius eò genus omnè mercium, tum invehere, & undique illuc à mercatoribus conflueretur; ita tamen ut mercatores vicissim certum quid in usum publicum, vel etiam Principis conferrent nomine vectigalis in invehendis, vel evehendis mercibus. Ponamus privilegium ex statuto fuisse mercatoribus concessum, ut si quid ipsi per illarum ditionum itinera fuisset graffatoribus ereptum, id ipsi depublico, vel per Principem pensarentur, ut soppo- nit Abbas antiquus in præfati. Clerici ergo ipsius Comitatus licet inhiantes, mercaturæ vacabant, & si quid forte mercium per itinera publica amisissent, ex publico quidem repetebant, volentes uti privilegio mercatoribus omnibus concessio, sed vectigal constitutum solvere profus recusabant, eo quod clericis competere ecclesiastica immunitas, ex cap. non minus, cum vulgatis, de immunit. Eccles. Atque sic ex statuto laicorum commodum sentire volebant, incommo- dum vel onus ullum vectigalis memorati sentire nolebant; quâ de re conturbatus apud Summum Pontificem Comes ille Pontinus, præfens hoc impetravit rescriptum ad Episcopum Ambianensem, in cuius diocesi diuities Comitatus Pontini, Montroliensisque sitæ erant.

(i) Tertio communiti.] Consonat textus in cap. 2. in clericis, cap. perpendimus 23. cap. contingit 45. de sentent. excom. Quod trina denunciatio exigatur in hoc casu, & similibus, receptum est exemplo juris civilis, quo attento, quibus in D. D. Gonzal. in Decretal. Tom. III, Pars I.

causis denunciatio est necessaria, plerumque trina denunciatio exigitur; l. 2. ff. de pignorat. act. l. contumacia 53. ff. de re iudic. l. 8. §. 9. C. quomodo & quando; l. ult. C. Theodos. ad SC. Claud. anan. Novel. 147. §. penult. quare quæ trina vice fit denunciatio, legitima dicitur, & canonica, quasi ab utroque jure approbata in præfati, & in cap. contingit, 45. de sentent. excom. Ut tamen ex negotiatione clericus gabellam solvat, non desideratur trina monitio, ut docuerunt Gregorius in l. 49. verbo Las Francias, tit. 6. part. 1. Flores de Mena lib. 2. variar. cap. 21. à num. 232. Gitonda de Gabellis 7 p. num. 10. Bobadilla polit. lib. 2. cap. 18. num. 124. Tapia 2. tom. caten. mor. art. 9. q. 16. non quia ita consuetudine obtentum est, ut existimavit Lassare, de decima vendit. cap. 19. num. 79. cum talis consuetudo in Ecclesiæ præjudicium admitti non possit, ex traditis à Gratiano discept. forens. cap. 94. Pater Suárez lib. 4. advers. Regem Angliæ, cap. 32. num. 2. Salas de legibus q. 96. tract. 14. disput. 12. sect. 12. sed potius quia in dicto capite quamquam, de censibus, & in Clementina præfati, eod. titulo; nulla monitio desideratur, ut advertit Dominicus dicto cap. quamquam, num. 5. Nec contrarium probatur in hoc textu; nam in ejus specie non agitur solum de gabella ipsarummet rerum, quas clerici negotiatores distrahebant; sed contra personas eorum, qui ter monti ab Episcopo, non desistebant à negotiatione, ut ipsi privilegio clericali exuti, vectigalia, & alia tributa de omnibus rebus solvere cogentur, ut docuerunt Gregorius ubi supra. Molina de justitia 2. tom. disputat. 342. Gutierrez de gabellis q. 93. num. 13.

(k) Cuius facti.] Id est, ipso actu, vel ipso facto absque ulla sententia judicis. Plerumque enim in jure adicitur quibusdam actibus hæc clausula ad differentiam eorum; in quibus sententia judicis desideratur, ut in l. eius, ff. de jure fisci; quod loquendi genus etiam jure civili usitatum reperimus in l. penult. §. ult. ff. de ritu nupt. l. 1. C. ex quibus causis servit.

COMMENTARIUM.

Sicut clericus, qui habitu clericali relicto, assumptaque laicali veste, trina monitione præmissa, ipso facto fori privilegium amittit, cap. 2. ne clerici, vel mon. cap. perpendimus 23. cap. ad audientiam 25. cap. contingit 45. de sent. excom. cap. si iudex, eod. tit. in 6. cap. unico, de clericis conjugatis, eodem libro; illustrant Saufay in Panopl. cleric. ad finem, Barbosa de jure eccles. lib. 1. cap. 39. §. 2. Suárez de censur. disput. 22. sect. 1. num. 10. ita clericus negotiationibus se immiscens, amittit privilegium, quo fruatur; ut non ligetur statuto laicorum, de quo in cap. Ecclesia, de constit. & privilegium immunitatis à tributis, & gabellis, cæterisque pensationibus, cap. non minus, cap. adversus, de immunit. eccles. cap. quamquam, de censibus, lib. 6. l. 7. tit. 18. lib. 9. recopit. Illustrant innumeri congesti à Vela tom. 2. dissert. 45. num. 53. Roussel lib. 4. hist. Pontific. jurisdict. cap. 3. num. 41. Carleval. de iudicis tit. 1. fol. 58. num. 159. qui exponunt casus, in quibus clerici propriè dicuntur negotiatores; & tunc captis pignoribus, posse per iudicem secularem cogi tributa solvere, probat cum aliis innumeris Parexa de instrum. edit. tom. 2.

Handwritten notes on the right margin, including the letters 'E', 'Z', 'A', 'G', 'V' and some numbers.

tit. 6. resol. 9. num. 77. Barbosa de potest. Episcopi alleg. 13. num. 10. Et pro ipsarum gabellarum solutione clericum coram iudice seculari posse conveniri, ex dictat. 7. ibi: *Como si fueran legos; tit. 12. lib. 9. recopil. resolunt Mexia in pragm. panis, concluf. 5. num. 23. & pluribus relatis Gironda de gabellis 7. p. in princip. num. 25. Boba-*

dilla dist. lib. 2. cap. 18. num. 124. non quia eo casu iudex secularis jurisdictionem in clericum habeat, sed tantum ut pignoris capis ipsum ad gabellarum solutionem confringat, ut notaturunt Azevedus in l. 11. tit. 3. lib. 1. recopil. Lassare de decima vendit. cap. 19. Gutierrez de gabellis quest. 94.

TITULUS II.

De cohabitatione Clericorum & Mulierum.

CAPVT I.

Ex Concilio (a) Nannetensi.

Inhibendum est, & modis omnibus interminandum est, ut nullus sacerdos eas personas foeminarum, sicut in canone (b) insertum continetur, de quibus suspicio esse potest, in domo sua retineat; sed neque illas, quas (c) canones concedunt, matrem, amitam, sororem, quia instigante diabolo etiam in illis scelus frequenter perpetratum repetitur, aut etiam in pedisequas (d) illarum. Sed si qua de his habuerit talem necessitatem patientem, cui sit necessitas sustentationis (e) presbyteri, habeat in vico, aut in villa domum longe à presbyteri conversatione, & ei ibi subministret quae necessaria sunt. Sed secundum auctoritatem canonum modis omnibus prohibendum est, ut nulla foemina ad altare accedere praesumat, aut presbytero ministrare, (f) aut intra (g) cancellos stare, aut sedere.

NOTÆ.

(a) **Nannetensi.** In sexta collectione legitur de Concilio Maguntino, sed male, cum in nullo ex Conciliis Maguntinis hæc verba reperiantur. Licet sententia extet in Concilio Maguntino sub Arnulpho, cap. 10. his verbis: *Quamvis sacri canones quasdam personas foeminarum simul cum clericis in una domo habitare permittant, tamen quoad multam dolendam est, saepe audivimus per illam concessionem plurima scelera esse commissa, sicut quidam sacerdotum cum propriis sororibus concubentes, filios ex eis generassent; Et idcirco constituit hæc sancta Synodus, ut nullus presbyter ullam foeminam secuta in domo propria permittat, quatenus occasio male suspitionis, vel facti iniqui penitus auferatur.* Cujacius in præfenti existimat depravatam esse hanc inscriptionem, & legendum esse ex Concilio Africano; quia licet in nullo ex Conciliis Africanis extet præfata verba, tamen cum plura Concilia Africana perissent, credit Cujacius in aliquo ex eis præfentem canonem editum fuisse. Sed cum tam in prima collectione sub hæc tit. cap. 1. quam apud Burchardum lib. 2. Decreti; cap. 106. Ivonem p. 6. Decret. cap. 192. legatur ex Concilio Nannetensi, & in ipso Concilio can. 3. repetatur textus hic prout extat in hac, & in aliis collectionibus, dubitari non potest transcriptum fuisse ex Concilio Nannetensi temporibus Formosi Pontificis celebrato, cujus canones repetuntur tom. 14. Conciliorum, & apud Corjolanum in summa Concil. fol. 856.

(b) **Canone.** Tertio videlicet Concilii Nicæni, cujus verba referunt Burchardus lib. 2. Decreti, cap. 109. Ivo Carnot. p. 3. Decreti, tit. 8. cap. 29. Anselmus lib. 7. cap. 33. Gratianus in cap. interdixit 16. 32. dist. Martinus Brachar. in can. 32. sua collect. Iulianus in Novel. 123.

(c) **Canonis.** Illi videlicet, qui permittunt clericis secum habere matrem, sororem, amitam, vel materteram, cap. interdixit, 32. dist. cap. volumus, cap. cum omnibus 21. dist. Concilium Arelat. 2. can. 3. ibi: *Si quis de clericis à gradu Diaconatus in solatio suo mulierem præter aviam, matrem, sororem, filiam, neptem, vel conuersam secum uxorem habere præsumpserit, à communione alienus habeatur.* Arvernenle can. 15. ubi de Episcopis, Presbyteris, & aliis clericis ita caveatur: *Expulsi sunt ab his extranearum mulierum culpanda libertas, & tantum cum avia, matre, sorore, vel nepte, si necessitas compulerit, habent, de quibus priorum canonum series continet, nefas est aliud quam natura constituit, suscipi.* Turon. 2. can. 1. *Nullus clericorum Episcopus, Presbyter, Diaconus, Subdiaconus, quasi sanctorum, aut viduarum, vel ancillam propriam pro consoriatione rerum in domo sua stabilire praesumat, quæ & ipsa extranea est, dum non est mater, aut soror, aut filia.* Rhe-menle can. 22. *A sacerdotibus omni suspicio mulierum suaditus eradicitur, cum quibus etiam nulla habitatio eis concedatur, præter illam, quæ in Nicæna Synodo permittitur, id est, matrem, aut sororem, vel eas tantum personas, à quibus omnes suspiciones effugiant.* Ad quos canones, & alios similes